

VID darbības pamatā jābūt atklātībai un spējai atzīt un labot savas kļūdas

Publicēts: 03.07.2020.

03/07/2020 Jānis Reirs, finanšu ministrs

Valsts ieņēmumu dienestam (VID) ir būtiska loma valsts budžeta ieņēmumu veidošanā. Tomēr visbūtiskākā ir nodokļu maksātāju loma un rīcība. Likumsakarīgi, ka nodokļu nomaksas apjoms ir atkarīgs no tā, cik efektīva ir VID sadarbība ar nodokļu maksātājiem. Uzticēšanās ir svarīgs šīs sadarbības priekšnoteikums.

Lai tā būtu iespējama, VID ir jānodrošina atklātība, profesionalitāte un likumība visās savās darbībās. Tam nepieciešama regulāra un pilnvērtīga komunikācija, tai skaitā jāatklāj sabiedrībai informācija arī par darbinieku iesaisti noziedzīgos nodarījumos. Tikai atzīstot patieso situāciju un iestādes kļūdas, var veicināt uzticēšanos publiskajai pārvaldei. Tas ir īpaši svarīgi šobrīd, kad valdība strādā pie nodokļu sistēmas uzlabojumiem.

Tiekoties un runājot ar vairākiem lieliem un stabiliem gan vietējiem, gan starptautiskiem uzņēmumiem par sadarbību ar VID, ir izkristalizējies secinājums, ka atsevišķos gadījumos, kur VID varbūt neizprot darījumu būtību, dienests nevis iedzīljinās uzņēmēja argumentos un datu analizē, bet izvēlas iet vieglāko ceļu un "drošības pēc" pieņemt nodokļu maksātājam nelabvēlīgu lēmumu. Tādējādi uzņēmējs tiek iedzīts pārsūdzību un tiesāšanās aplī vairāku gadu garumā.

Uzņēmēji stāsta, ka ir situācijas, kad VID neiedzīljinās argumentos, tie netiek izvērtēti pēc būtības un uzklausišana ir formāla, līdz ar to neveidojas dialogs. Argumentu vērtēšanā bieži netiek pilnvērtīgi un paplašināti izmantoti un vērtēti VID rīcībā esošie dati un cita papildus pieejamā informācija. Apstiprinot jauno VID stratēģiju, ir nostiprināts princips – iestādei savā darbībā ir jāanalizē visi tās rīcībā esošie dati un fakti gan par uzņēmēju un tā partneriem, gan arī par darījumu būtību un raksturu, un tad tie jāvērtē kopsakarā ar uzņēmēja argumentiem. Tas palīdzēs novērst arī to, ka apelācijas process iestādē pirms tiesas ir vairāk formāls, nekā pēc būtības.

Apelācijas process paņem milzu resursu iestādē un atņem laiku uzņēmējam (līdz pat četriem mēnešiem vai atsevišķos gadījumos vēl ilgāk). Piemēram, 2019. gadā aptuveni 80% gadījumu, kad uzņēmējs ir pārsūdzējis VID amatpersonas lēmumu, ģenerāldirektors to atstāj spēkā. Tātad pārsūdzībā minētie argumenti pārsvarā nav ņemti vērā. Turklāt par formālu apelāciju liecina arī fakts, ka ļoti lielu daļu pārsūdzības lietu izskata tā pati VID struktūrvienība, kas iepriekš sagatavoja nelabvēlīgo lēmumu, piemēram, 466 lietas par nodokļu pārmaksas atmaksu 2019. gadā.

Šāda pieeja netieši veicina to, ka uzņēmējs ir gatavs darīt visu, lai līdz nodokļu kontroles pasākumiem nenonāktu – arī iesaistīties noziedznieku aicinājumos sadarboties, lai it kā izvairītos no nepatīkamām nodokļu sekām. Šajos noziedzīgajos nodarījumos ir bijuši iesaistīti atsevišķi VID darbinieki, un tas ir saistīts ar VID amatpersonu lēmumu ietekmēšanu.

Nesen uzsāktais kriminālprocess tam ir apliecinājums. Un VID klusēšana un sabiedrības neinformēšana par to var radīt sajūtu, ka tas tiek akceptēts iestādē vai netiek ievērots. Šajā gadījumā vienu no aizturētajiem apgabaltiesa paturēja apcietinājumā, kas apliecina lietas apstākļu un noziedzīgā nodarījuma nopietnību.

2019. un 2020. gadā ir ierosināts 31 kriminālprocess pret VID amatpersonām. Tas bija un ir mans primārais un galvenais uzdevums VID ģenerāldirektorei – izskaust pasūtījuma auditus un iestādē radīt tādu vidi, lai šādi noziegumi nebūtu iespējami.

Informācijas publicēšanai par pārkāpumiem ir vairāku dimensiju nozīme. Tas ir signāls uzņēmumiem, ka šādi gadījumi netiek un netiks piesegti. Un vienlaikus tas ir skaidrs signāls darbiniekiem, ka neviens noziedzīgs nodarījums amatpersonas darbībā nepalikis neizmeklēts un noklusēts. Neinformēšana par patieso situāciju iestādē rada neuzticēšanos. Tas ir jāmaina.

Esmu apstiprinājis jauno VID stratēģiju un iestādes jauno struktūru. Stratēģijas galvenais akcents ir mainīt VID attieksmi pret nodokļu maksātājiem un viņu tiesībām. Divi būtiskākie elementi:

lai atbilstoši 21. gadsimta tehnoloģiskajām iespējām tiktu izmantoti VID rīcībā esošie dati vienoti, efektīvi un analītiski gudri, ir izveidota centralizēta Nodokļu maksātāju uzvedības analīzes un prognozēšanas pārvalde;

tiek ieviesta nodokļu maksātāju segmentēšana, nosakot atbilstošu pakalpojumu grozu un uzraudzības līmeni atkarībā no šī uzņēmēja konkrētās uzvedības, situācijas un nodokļu disciplīnas.

Veicot VID reorganizāciju un atbilstoši tai plānotās strukturālās izmaiņas, Iekšējās drošības pārvalde visiem vadītājiem veic pārbaudi par iespējamiem koruptīviem, interešu konflikta un citiem riskiem ar mērķi pārbaudīt, vai nav tiesisku šķēršļu ierēdņu apstiprināšanai amatā.

Sabiedrībai un mūsu nodokļu maksātājiem ir jābūt drošiem, ka nodokļus administrē godprātīgi un valstij lojāli cilvēki. Es vēlos, lai uzņēmēji redz, ka šī cīņa pret neefektīvu un negodīgu rīcību nodokļu un muitas administrēšanā, ir ar rezultātu.

<https://www.fm.gov.lv/lv/vid-darbibas-pamata-jabut-atklatibai-un-spejai-atzit-un-labot-savas-kludas>